

Zienswijze Koninklijke Nederlandse Toeristenbond ANWB op het ontwerp Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

22 februari 2024

De ANWB heeft waardering voor de ambitieuze doelstellingen en de brede scope van het NPLG. De transitie van ons landelijk gebied is een noodzakelijke opgave. Gezien de uitdagingen waar ons land mee te maken heeft en krijgt, is er een nieuwe balans nodig tussen menselijke activiteiten en de draagkracht van bodem en water.

Het Rijk maakt de keuze om de aanpak van het NPLG te concentreren op de internationale verplichtingen op het gebied van water, natuur en klimaat met daarbij een sterke focus op de landbouw. Dat betekent dat de krachten van de markt als energie, landbouw en woningbouw en de grote opgaven als klimaat, waterkwaliteit en waterveiligheid leidend zijn. Onze zorg is dat dat ten koste gaat van aandacht en maatregelen voor sociaalmaatschappelijke opgaven zoals het beleefbare landschap en de omgevingskwaliteit.

Vanuit die zorg focussen wij in deze zienswijze op een specifiek onderdeel: de recreatieve toegankelijkheid van het landelijk gebied voor bewoners en bezoekers. Het is een begrensd onderdeel, maar wel een belangrijke, aangezien het een essentieel element is van wat in het ontwerpprogramma leefbaarheid en brede welvaart wordt genoemd.

Een goede recreatieve toegankelijkheid van het landelijk gebied zorgt voor spreiding van de recreatieve druk, levert daarmee een bijdrage aan de instandhouding van kwetsbare natuurgebieden en biedt kansen voor boeren om hun onderneming te verbreden naar de gastvrijheidssector. Daarnaast is voldoende ruimte voor recreatie van belang vanuit het oogpunt van volksgezondheid (welbevinden, beweging, preventie) en het behoud van voorzieningen in het landelijk gebied.

In het ontwerp NPLG wordt naar dit belang verwezen door een link naar een brief van de coalitie NLBuiten naar provincies (voetnoot 77). De ANWB is van mening dat recreatieve toegankelijkheid meer verdient dan een voetnoot. Als omgevingskwaliteit daadwerkelijk het verbindende principe is van het NPLG, dan is het opmerkelijk dat de mens die zich verbonden voelt met het landschap en wil genieten van de landschappelijke kwaliteiten, ontbreekt in de tekst. **De verbinding tussen mens, natuur en landschap gaat niet zonder recreatieve infrastructuur.**

De maatschappelijke waarde van recreatieve infrastructuur is in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) vastgelegd als een onderdeel van een kerndoel, namelijk het bewaren en verbeteren van omgevingskwaliteit en daarmee de beleefbaarheid van het landschap. Hierbij vervullen recreatieve

routenetwerken een cruciale functie: 'Daarnaast verleidt een gezond ingerichte leefomgeving mensen tot gezond gedrag en voelen mensen zich er prettig (welbevinden). Belangrijke elementen voor een gezonde leefomgeving zijn: uitnodigen tot bewegen (wandelen, fietsen, sporten, spelen), elkaar ontmoeten en ontspannen. Hierbij hoort ook het stelsel van recreatieve fiets-, wandel- en vaarnetwerken.' (NOVI, p. 50.)

Om de transities in de fysieke leefomgeving zo vorm te geven dat ze de omgevingskwaliteit versterken, is het nodig dat recreatieve toegankelijkheid een algemeen inrichtingsprincipe wordt bij de gebiedsgerichte processen. Deze waarborg moet expliciet opgenomen worden in het NPLG zelf.

Een dergelijke waarborg is nodig omdat in de praktijk infrastructuur voor wandelen, fietsen en varen op z'n best een sluitpost is en vaak helemaal niet wordt meegenomen in gebiedsplannen. Omdat een Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) evenals het NPLG een onverplicht programma is (als bedoeld in artikel 3.4 van de Omgevingswet) dat alleen de provincie bindt, is deze waarborg noodzakelijk. In de eerste versies van de PPLG's zien wij namelijk al dat de meeste provincies geen ruimte geven voor voorstellen van maatschappelijke organisaties en geen rekening houden met extra of nieuwe ruimte voor basisvoorzieningen en infrastructuur voor wandelen, fietsen en waterrecreatie.

Wij hebben de volgende suggesties om recreatieve toegankelijkheid in de tekst van het NPLG beter te borgen.

- Een verwijzing naar ons onderzoek over (toekomstige) tekorten van recreatief beleefbare ruimte, oplopend tot naar schatting 65.900 hectare in 2050.¹ Dit is ongeveer 2% van de totale landoppervlakte van Nederland en bijna driekwart van de oppervlakte van het natuurgebied de Veluwe. Dit toekomstig tekort moet voorkomen worden. Dat is te realiseren door recreatief medegebruik van de ruimte op te nemen in de gebiedsplannen. Denk aan meer wandel- en fietspaden door landelijke gebieden, meer natuurontwikkeling, vergroening van steden en betere stad-landverbindingen voor wandelaars en fietsers.
- Voor het gehele landelijke gebied, maar met name voor de recreatieve verbinding tussen stedelijke gebieden en landelijke gebieden zijn functiecombinaties mogelijk binnen de opgave van 10% groenblauwe dooradering. De bufferzones bij het grootschalig beekherstel bieden bijvoorbeeld ruimte voor basisvoorzieningen voor wandelen zoals (onverharde) wandelpaden. (Recreatie wordt kennelijk gedefinieerd als een groenblauwe dienst binnen het NPLG (p. 102), terwijl het eigenlijk gaat over meervoudig ruimtegebruik).
- Andere lijnstructuren zoals rivieren, dijken en uiterwaarden bieden ook mogelijkheden voor uitbreiding van het bestaande netwerk voor wandelen, fietsen, varen en oeverrecreatie.
- De overgangsgebieden rond Natura 2000-gebieden kunnen ook een bufferwerking krijgen wat betreft recreatie: nieuwe basisvoorzieningen in de buffergebieden scheppen ruimte voor minder voorzieningen in de Natura 2000-gebieden zelf.
- De uitbreiding van het areaal bomen en bossen (Bossenstrategie) en realisatie van de resterende opgave areaal voor Natuur Netwerk Nederland kunnen ook een bijdrage leveren aan de benodigde uitbreiding van recreatief beleefbare ruimte.
- De bestemming van vrijkomende boerderijen nabij kwetsbare natuurgebieden kan worden verbreed naar recreatie, zorg en andere gebruiksmogelijkheden.

Tot slot wijzen wij op het grote draagvlak onder ANWB-leden voor toegankelijke landelijke gebieden. Uit nog ongepubliceerd en recent ledenonderzoek blijkt bijvoorbeeld dat tweederde van onze leden die regelmatig wandelen positief staan tegenover het wandelen langs de randen van akkers,

¹ *Zorgen om groeiend tekort aan recreatieruimte: [230516-Meer-ruimte-voor-recreatie-I-Verkenning-nationaal-toekomstig-recreatietekort.pdf](https://www.anwb.nl/230516-Meer-ruimte-voor-recreatie-I-Verkenning-nationaal-toekomstig-recreatietekort.pdf) (anwb.nl)*

weilanden en polderlandschap. Maar slechts een kwart van hen maakt op dit moment regelmatig een wandeling door dit landschap, onder meer vanwege te weinig aanbod. En wanneer het aanbod er is en goed is, zijn wandelaars ook bereid een geldelijke bijdrage te betalen voor toegang tot boerenland.

Voor meer informatie kan contact worden opgenomen met Paul Makken (pmakken@anwb.nl; 06-10459548).

Statuten Koninklijke Nederlandse Toeristenbond ANWB

Artikel 3

De vereniging heeft ten doel het behartigen van de belangen van haar leden op het gebied van recreatie, toerisme, verkeer en vervoer, alles in de meest uitgebreide zin van het woord. Bij het behartigen van deze belangen zal zij zich waar nodig mede inspannen voor het behoud en de verbetering van de kwaliteit van het milieu, alsmede van landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

Artikel 3a

3a.1 De vereniging zet zich met name in voor verbetering of handhaving van de bereikbaarheid, beschikbaarheid, leefbaarheid, betaalbaarheid, veiligheid, zekerheid en keuzevrijheid, gezien in hun onderlinge verband, ten aanzien van voorzieningen op het gebied van recreatie, toerisme en verkeer en vervoer, zowel op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau.